

YAYIN DEĞERLENDİRME

TÜRKÇE DERS KİTABI ÇÖZÜMLEMELERİ

(EDİTÖR: Hakan ÜLPER)*

*İlke ALTUNTAŞ***

Eğitim-öğretim ortamında belirli hedeflere ulaşmak amacıyla birçok etkinlik gerçekleştirilir. Bu etkinlikler için birtakım araç-gereçlere gereksinim duyulur ve bu araç-gereçler çeşitlilik gösterebilir. Fakat öğretim ortamlarındaki her araç-gerecin kullanılma oranları birbirinden farklıdır. Ders kitapları, yapılan birçok araştırmada en sık kullanılan araç-gereçlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, ders kitaplarının üzerinde önemle durulması gereken bir gereç olduğunu göstermektedir. Bu doğrultuda ders kitaplarının, nesnel bir şekilde alanın ilkelerine ve çocuğun gelişimine uygun olarak değerlendirilmelidir. Ders kitaplarının fiziksel özelliklerinden metin seçimine, ölçme ve değerlendirme ögesinden etkinliklerine kadar değerlendirilmesinin önemli ve gerekli olduğu fikri doğmaktadır. Bu öğrencinin duyuşsal ve bilişsel özelliklerinin belirlenmesi üzerinde de etkilidir.

Hakan Ülper'in editörlüğünde hazırlanan bu kitap, öncelikle Türkçe Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğretmen adayları için ders kitabı olarak düşünülmüş, bununla birlikte Türkçe öğretmenleri için kaynak kitap olarak da tasarlanmıştır. Bu nedenle kuramsal bilgilerin yanı sıra ders kitabının, öğretmen kılavuz kitabının ve öğrenci

* Hakan Ülper'in editörlüğünde Gökhan Arı, Hakan Ülper, Alpaslan Okur, Derya Yaylı, Ahmet Güneşli, Kamil İşeri, Kutlay Yağmur, Kadir Yalınkılıç, Leyla Uzun, Gökhan Çetinkaya tarafından yazılan bu eser 2010'da Pegem A yayınlarından çıkmıştır.

** Arş. Gör., Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü iltuntas@cu.edu.tr

çalışma kitabının değerlendirilebilmesi için uygulama örneklerine yer verilmiştir. Kitap, yazarların ifadesiyle üç bütünceden ve on iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bütüncede ders kitabı kavramının ve Türkçe Dersi Öğretim Programının iki ayrı bölüm olmak üzere ana çizgileriyle tanıtımı yapılmıştır. Böylece ders kitaplarına ve programa yönelik art alan bilgisi oluşturulması amaçlanmıştır. I. bölümde, “Bir Öğretim Aracı Olarak Ders Kitabı” (Kadir Yalınkılıç, s. 1-20), ders kitabı kuramsal olarak tanıtılırken II. bölümde, “Türkçe Öğretim Programı ve Ders Kitapları” (Derya Yaylı, s. 21-38), öğretim programına ve program-ders kitabı ilişkisine yönelik bilgilere yer verilmiştir.

İkinci bütüncede ders kitaplarının çözümleme alanları belirlenerek bu alanlara ilişkin kuramsal ve uygulamalı bilgilere yer verilmiştir. Burada amaç, okurların ders kitaplarını çözümlenerek ayrıntılı bir biçimde inceleyebilmesini ve eleştirel bir değerlendirme yapabilmesini sağlamaktır. İkinci bütüncü dokuz bölümden oluşmaktadır. Kitapta III. bölüm olarak “Türkçe Ders Kitaplarındaki Fiziksel ve Biçimsel Görünüm” (Gökhan Arı, s. 39-54) başlığı altında ders kitaplarının genel görünümüyle ve tasarımıyla ilgili bilgilere yer verilmiştir. Kitapların boyutunun, kapağının, kâğıt ve forma sayısının, ciltleme işinin, tipografisinin; ders kitabının, öğrenci çalışma kitabının ve öğretmen kılavuz kitabının düzeninin nasıl olması gerektiği ile ilgili kuramsal bilgiler verilmiştir. Bölüm sonunda ders kitaplarının biçimini değerlendirme ölçeği bulunmaktadır.

IV. bölümde, “Türkçe Ders Kitabındaki Etkinlikler” (Hakan Ülper, s. 55-80), ders kitabındaki etkinliklerin değerlendirilmesine ilişkin ölçütlerden bahsedilmiş, dil becerileriyle (konuşma, dinleme, okuma, yazma) ilgili kuramsal bilgilere yer verilerek her beceri için ders kitabında ve öğretmen kılavuz kitabında yer alan bir etkinliğin değerlendirilmesine ilişkin uygulamalar (çizelge) sunulmuştur.

Bölüm V, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Resimler” (Kamil İşeri, s. 81-90) başlığı altında ders kitaplarındaki resimleme ve bu resimlere göstergebilimsel bakış üzerinde

durulmuştur. Bölümün sonunda ders kitaplarındaki resimleri değerlendirme ölçütleri içeren bir ölçek verilmiştir.

VI. bölümde, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Metinsellik Özellikleri” (Kamil İşeri, s. 91-114), metin kavramı tanımlanmış, yapısal ve iletişim bağlamı temelli tanımlara da yer verilmiş, metinsellik ölçütleri ayrıntılı bir şekilde açıklanmış ve bölüm sonunda ders kitaplarındaki metinlerin taşınması gereken özelliklerin yanı sıra bu metinleri değerlendirme ölçütlerini içeren çizelgeye yer verilmiştir.

“Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Türsel Özellikleri” (Alpaslan Okur, s. 115-140) başlıklı VII. bölümde Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin nasıl olması gerektiğine değinilerek Türkçe Dersi Öğretim Programlarında ders kitaplarının özelliklerine ilişkin ve ders kitaplarındaki metin türlerine ve konularına ilişkin bilgiler verilmiştir. Ayrıca örnek üç tane metin türü verilmiş ve MEB Türkçe ders kitaplarının tür bakımından değerlendirilmesine ilişkin uygulama örneği sunulmuştur.

VIII. bölümde, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Okunabilirlik Özellikleri” (Gökhan Çetinkaya, Leylâ Uzun, s. 141- 156), ilk önce okunabilirlik kavramı üzerinde durularak okurlarda art alan bilgisi oluşturulması amaçlanmıştır. Metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanması ve sınıflandırılması yapılarak okunabilirliğin ölçülmesinde kullanılabilecek değişkenlere değinilmiştir. Konu özelleştirilerek Türkçe metinlerin okunabilirlik düzeylerinin tanımlanmasına ve sınıflandırılmasına yönelik yaklaşımlar ele alınmıştır.

Bölüm IX, “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Sözcüksel Görünümü” (Ahmet Güneşli, s. 157-188) başlığında sözcük, kavram, sözcük-kavram ve kavramsallaştırma ilişkisi verilmiş; Türkçe ders kitaplarında “Türkçe” sözcük kullanımının önemi ele alınarak bu sözcüklerin seçiminde hangi ölçütlerin dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Bölümün sonlarına doğru Türkçe ders kitaplarında kavram ve sözcük

öğretimi konusunda belirli hususların olduğuna ilişkin bilgiler verilmiş ve örnek bir uygulama sunulmuştur.

X. bölümde, “Türkçe Ders Kitaplarının Üst Düzey Bilişsel Becerileri Geliştirme Yeterliliği” (Kutlay Yağmur, s. 191- 220), üst düzey bilişsel becerilerin ne olduğu açıklanarak bu becerilere ne oranda ulaşılabildiği sorgulanmış; Türkçe Dersi Öğretim Programı, üst düzey bilişsel becerilerin geliştirmesi bakımından incelenmiş ve uygulama örneği verilmiştir.

XI. bölümde, “Türkçe Ders Kitaplarında Dil Becerilerinin Ölçümünde Çağdaş Uygulamalar” (Kutlay Yağmur, s. 221- 250), Türkçe ders kitaplarındaki ölçme-değerlendirme etkinliklerinin nasıl değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiş ve bu ölçütleri içeren ölçek sunulmuştur. Öğrenci izleme sistemi açıklanmış ve Türkçeye uygulanabilirliği hakkında bilgiler verilmiştir.

Üçüncü bütüncede, Türkçe ders kitapları üzerine yazılmış olan ve bu kitabın amaçlarıyla örtüşen birtakım makaleler tanıtılmıştır. XII. bölümün, “Ders Kitabı Değerlendirme Üzerine Ayrı Bakış Açılına Göre Hazırlanmış Kimi Makaleler” (Hakan Ülper, s. 251), yer aldığı bu bütüncenin amacı, okurlara konuyla ilgili bazı makaleleri tanıtarak onların farklı bakış açıları kazanmalarını sağlamaktır.